

ספר היסטוריה של התלמידים

בסוף המאמר הוספתי שאלות משוב, שאתרגם בכל ראש חודש לסטטיסטיקה של משאל-עם לא רשמי, אשר תוצאותיו ישלחו כל ראש חודש למרכז מחקר ומידע של הכנסת, על מנת לאפשר גישה אליהם לכל – ובראש וראשונה לחברי הכנסת ושרי הממשלה: דעתך תישמע.

ובכן, אחרי אימוץ השימוש בלוח תאריכים "ישראלי"¹, יהיה צורך דחוף לעדכן את כל ספרי דברי הימים הנלמדים בבתי הספר בהתאם.

המצב היום ובעיותיו:

רוב ילדי ישראל, בכל המגזרים והשכבות החברתיות, בורים במידה ניכרת בכל הקשור לדברי ימי הארץ, דברי עמם והלאום להם הם שייכים - וזאת, תמיד במצווה דתית או מפלגתית². בנוסף כל קבוצה וקבוצה באוכלוסיית מדינתנו מפיצה "נרטיבים", שכפועל יוצא מן ההבנה שאין בנמצא אמת אחת, מביאים לחוסר אמון בנלמד ובכלל בכל המוסדות השלטוניים - וזאת, בדיוק בגיל הנערות, בו החיפוש אחרי המוחלט הוא מנוע עיקרי בהתפתחות האישיות. הרינונים אודות ספרי לימוד מקצוע האזרחות יעידו.

רקע היסטורי:

החינוך בישראל אינו אחיד וכלל ארצי, הוא מפלגתי ומוטה לא לידע, אלא לתפיסת העולם הפוליטית של הורי הילדים, בדרך כלל תפיסה מוכתבת על ידי מנהיגים כאלה ואחרים ולא על ידי תפיסת עולם עצמאית של ההורים עצמם. אנחנו בדרך לאחדות, אלא שנמצאים הרבה, השוללים מצב בו הם אינם השולטים, גם במחיר הרס כל³.

בקשתי:

1. למנות אחראי על כתיבת "ספר היסטוריה של התלמידים". תפקידו הראשון: לבחור תקופת מחקר לשנתיים הקרובות.
2. בהמשך, עליו לחבר צמדים של תלמידים מן החטיבה העליונה וסטודנטים לתואר שני בעלי נטייה היסטורית בכל המקצועות, אשר יעבדו בצוותא על נושא אחד מתוך התקופה המוכרזת. הסטודנט יעסוק בניסוח השאלות, במחקר מקורות ובתרגומם לפי הצורך ויוזמן לפרסם תזת מחקר בנושא. התלמיד גם יעסוק בניסוח שאלות המחקר ובמחקר עצמו, וינסח פרק במחקר בספר "היסטוריה של התלמידים", סוג של תמצית תזת הסטודנט.
3. המתאם ילקט את הפרקים ויפרסם ספר, בו כל פרק יישא שם התלמיד האחראי לכתיבתו ואזכור שם הסטודנט האחראי לתמיכה המחקרית בתלמיד.

דוגמה תבהיר: נניח שנבחרה תקופת גירוש ספרד⁴.

¹ ראה מסמך "לוח שנה ישראלי" והקדמתו "השלמות היסטוריות קטנות".

² לענייננו כאן, אלה מילים נרדפות.

³ זו תפיסה המבוססת על תורות שיווק, בהן טוב להיבדל מהמתחרים. זה אולי נכון לגבי שיווק בעידן הצרכנות; זו טעות מרה אם מחפשים אחדות בקיבוץ גלויות ואיחוד זרמים בדתות ובתפיסות עולם שונות.

⁴ עשור לפני ועשור אחרי, תקופה תוססת של תמורות גדולות בעולם כולו.

תלמיד שחולם מתמטיקה יכתוב פרק העוסק במצב מדע זה ערב התקופה, ותלמיד אחד יכתוב פרק על החידושים במקצוע זה באשר היו. תלמיד בן למשפחת רופאים יכתוב על חידושי מדע זה⁵. תלמידה העוסקת כל היום באופנה תכתוב פרק על אופנת הלבוש או ההנעלה⁶. בחור ישיבה יכתוב פרק על תפיסת היהדות ערב התקופה ובחורים אחרים יכתבו על הדמויות החשובות ביהדות של התקופה, באזורי העולם היהודי השונים. בני דתות אחרות (נוצרים משני הזרמים העיקריים, מוסלמים, קונפוציוס, בודהה ועוד) יוסיפו את זווית הראיה שלהם. מי שמתעניין בפילוסופיה יכתוב פרק על התפיסות הפילוסופיות אז. מי שלומד מכונאות יכתוב פרק על החידושים במקצוע זה. חוקר כוכבים יכתוב על האסטרונומיה. יוצא ארץ מסוימת יכתוב פרק על המלחמות או על המצב הפוליטי בארץ מוצאו, אחר יכתוב על המצב החברתי, ושלישי על תמורות הכלכלה. בן של קבלן יכתוב על האדריכלות בזמן ההוא. מי שחולם גיאוגרפיה יכתוב פרק על הפקת המפות השימושיות (גם היום) הראשונות, אחר על המצאת המצפן והשפעתה על הספנות⁷. מורה לעתיד תכתוב על שיטות ההוראה. מי שמתעתד לשרת בחיל הים יכתוב על סוגי האוניות שהיו בשימוש אז; מי שנהנה לגדל צמחים יספר על חידושי החקלאות בתקופה זו; ומי שכל עולמו מוזיקה יכתוב על סגנונות המוזיקה שרווחו. וכדומה בכל תחומי העניין המגוונים של חיי תלמידינו, כולל אפילו מנהגי נימוסין אצל האצילים ופשוטי העם בחברות ובלאומים השונים⁸.

וכמובן, כך לכל תקופה ותקופה, מתחילת ההיסטוריה היהודית (וזה שונה בכל חבל ארץ נתון) ועד חמישים השנים האחרונות. איני בטוח אם צריך להוסיף במיזם זה פרקים על ההיסטוריה של האזור טרם תקופת אבות עמנו, שהיתה פרהיסטוריה ברוב חלקי העולם למעט מזופותמיה.

נימוקי בעד:

החיבור בין סטודנטים לתלמידים הוא תנאי ברור, הן להיקף המחקר, הן לזמן הנחוץ לו, הן לחיפוש מקורות המחקר. התלמיד ירוויח ידע וגם גישה למקורות שלא יכול להגיע אליהן לולא עזרת הסטודנט. בנוסף, הוא ירוויח יכולת חיבור מובנה "גדול" בן כמה עמודים מובנים ולא יסתפק כהיום בכתיבת פסקה בלבד בחוברת עבודה מגויסת. לסטודנטים גם יצמח יתרון מכך, כי הוראת נושא מחקר, ולו לתלמיד אחד, מחדדת את המחשבה ואת הכתיבה, ובו בזמן תמנע "מריחות" אפשריות.

כתיבת פרק במיזם לאומי יתן למשתתפים שיעור עצום במעורבות, ביזמות יחד עם שיתוף פעולה, יחד את היכולת לשאול שאלות, לחקור ולהציע תשובות ותובנות.

התלמיד והסטודנט גם יחד ירגישו גאווה עצומה בהשתתפות בנבחרת לאומית ולא יכשלו יותר בלימודיהם ובמקצועם, ללא כל חשיבות בתחום התמחותם העתידי. פרסום שמם יבטיח את מעמדם כמומחים לתחום - יתרון ברור לעתיד לימודיהם והעסקתם; הדבר כבר תקף לגבי הסטודנטים כותבי תזות.

⁵ בוצעה אז האינפוזיה הראשונה של דם מאדם לאדם, למשל.

⁶ כנראה כמה תלמידות, בחתך יבשות וחברות, ככל שניתן למצוא עדויות בכתב או בציורים.

⁷ המצפן הומצא בסין כ-300 שנים לפני כן, אך המצאה זו עדיין לא יצא מתחומה.

⁸ למשל, אצל אצילים האירופיים כבר השתמשו במזלגות, חלק מהאיכרים עוד לא ידעו מהו כף – מצקת כן, כף אוכל אישית, עוד לא. בתקופה זו, רוב האנשים ניגבו את פיהם אחרי האוכל בשולי המפה. וכיוצא באלה.

ריבוי החוקרים וריבוי הכותבים יבטיח ספר שאינו מוטה מחשבתית, מפלגתית או דתית לכיוון כלשהו, אלא יציג מעין צילום – אמנם מורכב – של התקופה המדוברת והספר יהיה "אובייקטיבי" – מאוזן – ככל שניתן בין בני אדם.

ברור שהורה התלמיד יתמלאו גם הם גאווה על פרסום שם ילדם בספר לימוד. נראה לי שרק בגלל זה ימצאו מספיק תלמידים למיזם, בוודאי כשהדבר יחייב פריסה ארצית שלו.

ברור שאפילו בית ספר, בו תלמיד ירשם למיזם זה יתגאה מאוד בתלמיד ובמחקרו, כך גם מורו. כתוצאה מכך, כל בית הספר "ינשום" לימוד ומחקר. רמת הלימוד בו תגבה, ומצב זה יגרור הרמת ההוראה בהתאם, בכל המקצועות.

כעבור עשרים שנה, סדרת "ספרי היסטוריה של התלמידים" על תקופות שונות תאפשר התאמתה לספר ההיסטוריה ה"רשמי" של משרד החינוך.

התנגדויות צפויות:

ברור שהיקף הנושאים לא יאפשר הוראה של כולם, מה גם שלא כל המורים להיסטוריה מכירים את כל הנושאים⁹.

יותר קל להיבחן מאשר לכתוב חיבור מחקרי. הבנה זו תקפה לתלמידים כמו לסטודנטים.

אין זמן ואין כוח לכל המחקר והכתיבה. כתיבת ספר הוא עניין רציני – מה לתלמידים או לסטודנטים ולזה? וכן, ימצאו כנראה גם מורים, שלא ירצו להתאמץ ולחרוג מהשגרה בכיתתם.

כל פרק יכתב בסגנון שונה, הספר לא יהיה עקבי באיכותו¹⁰.

לא ימצא מתאם פנוי ולא ימצא לו שכר מתאים לשאיפותיו ולמורכבות עבודתו.

סיכום:

צריך למצוא מתאם, לבחור תקופות "מעניינות"¹¹, החל מלפני שחר ההיסטוריה של עמנו ואבותינו¹² עבור ביציאת מצרים וכלה בימינו אלה, לפרסם את המיזם, לבחור תלמידים וסטודנטים, לחבר ביניהם ולפרסם כל שנתיים ספר בסדרה, על תקופה שונה. מיזם זה ארוך-שנים.

משוב או שאלות למשאל-עם לא רשמי בנושא ספרי היסטוריה

אם דברי נראים לך, וגם אם לאו, כאזרח (או אזרחית) וריבון במדינתך שברצונך להשפיע, טוב לענות לשאלון משאל-העם הלא רשמי להלן. נא להעתיק את השאלות לקובץ word קטן, למחוק את התשובות המיותרות ובכך לסמן את תשובתך האישית ולשלוח לכתובת הדוא"ל

⁹ אולם, בהנחה שהתלמידים סקרנים מטבעם, הספר המוצע יספק מענה נאה לסקרנותם תוך הענקת הבנה יסודית וממצה יותר של כל תקופה.

¹⁰ על כן, המתאם יצטרך לערוך תיקוני סגנון (בלבד!) מסיבה זו.

¹¹ תקופות ללא תהפוכות אינן מעניינות לרוב ברמת בית ספר תיכון. לא מדובר כאן בחקר doomsday book.

¹² גם אם נניח שאברהם אבינו בעצמו לא ידע קרוא וכתוב, כבר ידעו בתקופתו כתב יתדות ומסמכים נכתבו: ההיסטוריה כבר החלה.

kirtsonenu@walla.co.il לשם חישוב סטטיסטי בראש חודש, אשר ישלח למרכז מחקר ומידע של כנסת ישראל במטרה לאפשר גישה אליו לכלל.

השאלות מבקשות להתייחס למדינת ישראל של חלומותיך ותקוותיך, ממש **לא** של אילוצים או של מציאות! רצוי לענות לפי רצונך לתיקון העתיד, ללא התחשבות בעמדה מפלגתית או דתית, או בהשפעת כלי תקשורת או כל מי שמנסים להשפיע עליך.

שאלון משאל-עם 22

22-1	האחרי אימוץ לוח השנה הישראלי, האם נכון לשכתב את כל ספרי ההיסטוריה הישראלית – מתקופת אבותינו ועד ימינו ?	כן	לא	דלג
22-2	האם נכון למנות מתאם למיזם שכתוב ההיסטוריה מבין מנהלי מחלקות ההיסטוריה באוניברסיטה ?	כן	לא	דלג
22-3	האם נכון לזווג סטודנט עם תלמיד, צוות אחד לכל נושא ולכל תקופה ?	כן	לא	דלג
22-4	האם נכון לכתוב פרק היסטוריה על כל מקצוע לכל תקופה ?	כן	לא	דלג
22-5	האם נכון להתחיל במיזם שכתוב ספר ההיסטוריה החל מתקופת האבות ?	כן	לא	דלג
22-6	האם נכון להשאיר את 50 השנים האחרונות מתקופתנו במיזם שכתוב ההיסטוריה לעיתונאים לתפיסותיהם ?	כן	לא	דלג